

zaujato. Odůvodněné zmateční stížnosti soukromého obžalobce bylo proto vyhověti, napadený rozsudek zrušiti a věc vrátiti soudu nalézacímu, by ji znovu projednal a rozhodl.

Čís. 2996.

Kritika, třeba nepříznivá a nepříjemná nebo sesměšňující, nemusí býti ještě urážkou na cti ve smyslu § 487 a násl. tr. zák., pokud se nedotýká svým obsahem osobní hodnoty (mravních kvalit) napadeného, nebo pokud svou formou nenabývá takového rázu sesměšňujícího, že se tím snižuje dotčený v úctě a vážnosti.

Pokud výtka dosažení určitého postavení následkem příslušnosti k určité politické straně, a výtka politického a náboženského přeběhlictví zakládá skutkovou podstatu urážky na cti.

(Rozh. ze dne 7. prosince 1927, Zm I 305/27.)

Nejvyšší soud jako soud zrušovací vyhověl po ústním líčení zmateční stížnosti soukromého obžalobce do rozsudku krajského jako kmetského soudu v Písku ze dne 4. března 1927, jímž byl obžalovaný podle § 259 čís. 3 tr. ř. sprostěn z obžaloby pro přečiny proti bezpečnosti cti podle §§ 488, 489, 491 a 493 tr. zák., zrušil napadený rozsudek v celém rozsahu jako zmatečný a věc vrátil soudu prvě stolice, by ji znova projednal a rozsoudil.

D ů v o d y:

Zmateční stížnosti soukromého obžalobce, dovolávající se číselně důvodu zmatečnosti čís. 9 a), skutečně i čís. 5 § 281 tr. ř., nelze upříti oprávnění. Sprošňující rozsudek opírá se v podstatě o úvahu, že v pozastaveném článku nutno spatřovati kritiku veřejného vystupování soukromého obžalobce zejména v životě politickém; připouští, že tato kritika je soukromému obžalobci nepříjemnou a že se může citelně dotýkati jeho zájmů, přes to však pokládá ji za beztrestnou, ježto nesnižuje mravní hodnotu soukromého obžalobce. Již v četných rozhodnutích tohoto Nejvyššího soudu bylo poukázáno k tomu, že právo kritiky je sice nezbytnou složkou veřejného života, ústavní listinou dokonce uznané, že může býti nepříznivou a nepříjemnou, třeba i sesměšňující, že však přes vše to ještě nemusí býti urážkou na cti ve smyslu § 487 a násl. tr. zák., dokud se nedotýká mravních kvalit napadeného, pokud se týče dokud svou formou nenabývá takového rázu sesměšňujícího, že se tím napadený snižuje v úctě a vážnosti. Není proto postačitelno pro sprošňující výrok, vyřkne-li soud, že v pozastavených výrocih vidí toliko »kritiku«, nýbrž je třeba vždy náležitě uvažovati o tom a pečlivě zjistiti, zda »kritika« nevybočuje z mezí zákonem vytýčených a zda se snad nedotýká svým obsahem osobní hodnoty napadeného, kteréžto vybočení by pak mohlo poukazovati k útoku proti bezpečnosti cti s hlediska §§ 487,

489 a 491 případ první tr. zák. závadnému; anebo zda kritika, pokud se projevuje ve formě zesměšňující, nesnižuje vážnost a úctu dotčeného (druhý případ § 491 tr. zák.). Napadený rozsudek stojí ovšem na stanovisku, že tyto pro trestnost s hlediska XII. hlavy tr. zák. rozhodné náležitosti tu dány nejsou, než, pokud toto své stanovisko formálně vůbec odůvodňuje, projevuje při tom názory, svědčící o zřejmě mylném právním pojetí pojmů pro skutkové podstaty §§ 488, 489 a 491 tr. zák. tu v úvahu přicházejících a rozhodných. Dlužno předeslati, že spis obžalovací celý článek rozdělil na různé věty a výrazy a, že pak význam jednotlivých těchto výrazů a vět nikoli podle jejich souvislosti, v níž se v pozastaveném článku objevují, probírá, nýbrž je roztřídí na tři skupiny podle toho, které ze skutkových podstat §§ 488, 489 a 491 tr. zák. ten který projev podřadí. I rozsudek zachovává týž postup a je nasnadě, že při takovémto zkoumání článku nelze získati spolehlivý obraz o tom, jaký smysl jednotlivé projevy právě pro svou souvislost s dalším obsahem článku mají, a jaký dosah jim s ohledem na obsah a tendenci článku jakožto celku dlužno přičítati. Při rozboru jednotlivých námitek zmateční stížnosti, jimž téměř veskrze dlužno přiznati oprávnění, pokud napadají právní pojetí pozastaveného článku soudem nalézacím, nebudou proto jednotlivé projevy zkoumány v onom pořadí, podle skutkových podstat, jimž by je bylo lze podřaditi, nýbrž postupně podle souvislosti, v níž se v článku objevují, a jež tu v první řadě pro správné posouzení smyslu, významu a dosahu jednotlivých projevů je nanejvýš důležitou. Po krátkém úvodu, začínajícím známým oslovením, jímž Cicero útočil na Catilinu, a po zjištění — podle rozsudku arcí nepravdivém — že po květnovém procesu — scil. pro urážku na cti s obžalovaným — soukromý obžalobce nikterak nevyšel jako vítěz, uvádí se, že podle výsledku tohoto sporu bylo se nadíti, že soukromý obžalobce přestane si všimati veřejných věcí, politických stran a bude si hleděti pouze správy svěřeného mu gymnasia a vyslovuje se pak ihned — nehledíc k tomuto úvodu, o němž níže bude řeč — první podstatný útok, že k správě gymnasia »dopomohla mu politická legitimace, nikoli však jeho dřívější zásluhy, jichž si jako profesor na p-ském gymnasiu zapomněl získati, ani jeho zdejší školská činnost — v S., — která mu poskytla již dosti příležitosti, by se v oboru osvětovém, vychovatelském a vyučovatelském nějak vyznamenal, a který ve své nejasnosti prodělal několik osobních přemetů«. Napadený rozsudek posuzuje výtku »že si zapomněl získati zásluh na p-ském gymnasiu« s hlediska skutkové podstaty § 491 tr. zák. a výtku, že »... mu na místo trvalého správce gymnasia pomohla politická legitimace« s hlediska § 488 tr. zák., spatřuje v prvním projevu toliko přípustnou kritiku, nikoli urážku na cti, poněvadž nemůže býti každý vynikajícím ve svém oboru a v důsledku toho nemůže si také získati stejných zásluh, což však neznamena uvádění ve veřejný posměch způsobem vážnost snižujícím; ohledně druhého projevu odmítá vůbec jeho urážlivý ráz, poněvadž dosažení určitého postavení následkem příslušnosti k politické straně je zjevem v dnešní době dosti častým a podle názoru kruhů společenskému prostředí soukromého obžalobce od-

povídajících nikterak nečestným. V tom i onom směru je výrok nalézacího soudu vadný a to již po stránce formelní, pokud soud tuto větu rozčleňuje na dvě části, z nichž každou posuzuje zvlášť pro sebe, aniž by uvažoval, jak stížnost právem namítá, o celkovém smyslu pozastavené věty ani o jejím smyslu, podávajícím se z dalšího obsahu článku. Zajisté jest veliký rozdíl mezi tím, zda se někomu vytýká toliko, že mu k určitému postavení pomohla legitimace politická, či zda děje se tak v další souvislosti s poznámkou o úředních schopnostech dotčeného. Je ovšem správné, že při obsazování určitých míst za nynějších dob hraje politická příslušnost důležitou roli, a lze připustiti, že by výtka, že politická legitimace dopomohla někomu k určitému postavení, sama o sobě nemusela tvořiti za všech okolností urážku osoby, jež se na příslušné místo dostala, pokud čelí proti protěžujícím, nikoli proti protěžovanému; avšak mohla by se státi urážlivou, kdyby se tvrdilo, že snad ona osoba k dosažení místa využítkovala politické legitimace nepřístojným způsobem. Leč tuto otázku nebude třeba v souzeném případě řešiti; právem zdůrazňuje totiž stížnost, že se poznámka o politické legitimaci při obsazení místa správce gymnasia stala v těsné spojitosti s další výtkou, že si soukromý obžalobce zapomněl získati zásluh jako profesor v P. a s poznámkou, že též v S. měl dosti příležitosti, by se alespoň nějak vyznamenal atd. Z celé této souvislosti by bylo lze souditi, že tu nejde toliko o konstatování pouhého fakta, zda soukromý obžalobce ve svém oboru více méně vyniká — jak se domnívá nalézací soud — nýbrž spíše o narážku na jakousi nedbalost nebo netečnost při plnění jeho povinností, poněvadž zapomnul si získati v P. zásluh a měl i v S. dosti příležitosti, by se vyznamenal ve svém oboru. V takovéto souvislosti vyslovená poznámka o vlivu politické legitimace při jmenování soukromého obžalobce mohla by pak poukazovati k výtce, že se, nemaje dostatečné kvalifikace věcné, toliko využitím politické protekce vloudil na místo správce gymnasia. Ježto při posouzení pojmu cti a mravních kvalit osoby jest důležitou i okolnost, jakým způsobem koná povinnosti postavení, jež v lidské společnosti zaujímá, je na snadě, že by soud, pokud by si byl formálně takto obsah a souvislost článku jakožto důležitý pramen správného posouzení smyslu jednotlivých jeho vět a výrazů uvědomil a kdyby se též byl řídil shora naznačenými pravidly právními v příčině pojmu kritiky a pojmu urážky na cti obzvlášť, snad byl dospěl k jinému názoru co do závadnosti shora uvedené věty článku.

Právem poukazuje dále stížnost k dalším útokům obsaženým v pozastaveném článku, jež soud netoliko samy o sobě posuzoval mylně s hlediska právního, nýbrž k nim též nepřihlížel formálně bezvadně s hlediska vnitřní její spojitosti. Přecházejí z výčitky prve uvedené o způsobu dosažení místa trvalého správce gymnasia ku kvalitám charakteru soukromého obžalobce zmiňuje se článek o četných změnách politického smýšlení soukromého obžalobce jakož i o jeho přeběhlictví ve směru náboženském; podrobuje jeho politickou činnost rozboru nikterak blahovolnému, klada fingovanému posluchači jeho řeči do úst výrok, zda by soukromému obžalobci při tomto jeho přeběhlictví »bylo

Ize věřiti, co povídá, a že tahá posluchačstvo za nos«, a pak končí tuto stať otázkou, zda »má pevný charakter osobní a politický«. Tyto výtky odbyl rozsudek, pokud se jimi jednotlivě vůbec obírá, prostě poznámkou, že i tu jde toliko o dovolenou kritiku, spočívající ostatně co se týče přestupování z jedné politické strany do druhé a přestupu do jiné církve toliko v konstatování skutečností. Tu sluší především zdůrazniti, že přestup z jedné politické strany do druhé jakož i změna náboženského vyznání samy o sobě, nejsou ještě činem nepočetným nebo nemravným, obzvláště, když se staly po náležité rozvaze z důvodů vážných, kotvících hluboce a jedině ve vnitřním přesvědčení, a nelze proto také nářku na takovou změnu za všech okolností pokládati za výtku s hlediska § 488 nebo 491 tr. zák. závadnou. Leč vždy závisí na smyslu, v němž se taková výtku děje, a tu přehlíží soud a neobírá se — jak stížnost právem namítá — vůbec souvislostí, jak jsou ony výtky v pozastaveném článku uveřejněny; poukazuje se toliko k tomu, že se o soukromém obžalobci v článku tvrdí, že přisedlal k Modráčkovcům, když tehdejší starosta města, v němž se soukromý obžalobce ucházel o místo řiditele, byl Modráčkovec; že se spřátelil v konsumním spolku s komunisty proti J-ému — bývalému starostovi —; že užívá — což stížnost také právem zdůrazňuje — výrazu, že přeběhl k sektě českobratrské, při čemž se děje poznámka o tomto jeho přestupu ve spojitosti se sdělením, že byl žákem klerikálního chlapeckého semináře b-ckého, což vše by mohlo po případě poukázati k tomu, že se soukromému obžalobci vytýká politické přeběhlictví, t. j. změna politických a náboženských názorů z motivů prospěchářských. Všemi těmito úvahami měl se však obíratí soud kmetský, by vyřešil formálně jakož i právně bezvadně otázku, zda tyto projevy ve své spojitosti a ve svém smyslu poukazují netoliko k výtce »divného charakteru«, nýbrž spíše k »bezcharakterností a naprostému nedostatku přesvědčení«, což by pak ovšem bylo kvalifikovati jako vinění z vlastností a smýšlení opovržlivých ve smyslu § 491 tr. zák., uváží-li se obzvláště rethorická otázka na konci řečené stati, zda má soukromý obžalobce »pevný charakter osobní a politický«. V této souvislosti budiž připomenuto k vývodům zmateční stížnosti, že ovšem náboženské vyznání jest věcí života soukromého a nikoli veřejného a že by pouhá výtku změny náboženství sama o sobě vůbec nemohla býti podřaděna skutkové podstatě § 489 tr. zák., poněvadž skutečnost přestupu sama o sobě není činem na cti důtklivým, než v souzeném případě dlužno uvažovati i o tom, zda se neděje zmínka o změně náboženského vyznání podle souvislosti článku jakožto o součásti veřejně, politické činnosti soukromého obžalobce, což by pak mohlo poukazovati ke skutkové podstatě § 491 tr. zák. Jak se dále soud vypořádal se smyslem a obsahem dalších výtek, že »stěžovatel plýtvá politickými frázemi« atd. až k výrazu, že »tahá posluchače za nos«, nelze z rozsudku vůbec vyčísti, obzvlášť není seznatelné, jak bylo lze tyto výtky, posuzují-li se ve své spojitosti s ostatním obsahem článku, pokládati za dovolenou kritiku, nevybočující z mezí zákona. Rozsudek na příklad sám uvádí, že poznámka, že soukromý obžalobce tahá posluchačstvo

za nos, — poukazující přece zjevně k jakémusi politickému šarlatánství — uvedena jest v článku v jiné spojitosti než ve spise obžalovacím, aniž však blíže se vyjádřil o tom, v jaké souvislosti se stala a jaký smysl má pak podle této souvislosti. Podstatnou neúplností je posléze stížen rozsudek, pokud se nevyjadřuje vůbec o další části napadeného článku, v níž se objevuje příznačný protiklad, jaké vlastnosti se o říditeli vychovávajícího ústavu předpokládají a jaké vykazuje stěžovatel; právem vytýká stížnost, že se rozsudek neobírá výtkou obmyslnosti stěžovatelovy ani neuvažuje o výtce nedůstojného jeho honění se ve volební vřavě za stranickými zájmy, atd. Ani tu nesměl soud ponechat nepovšimnutým případný věcný vztah těchto projevů k prv uvedenému výtce o způsobu dosažení místa správce gymnasia toliko na podkladě legitimace politické, o nedostatečích charakteru stěžovatelova jakož i o případné jeho netečnosti při plnění povinností úředních obzvláště; vždyť je nasnadě, že by provozování politiky na úkor povinností, stěžovateli jakožto vychovateli mládeže náležejících, bylo jedním, jímž by mohl býti soukromý obžalobce snižen ve vážnosti spoluobčanů. Uváží-li se veškeren tento obsah článku, nebylo by posléze předem vyloučiti ani možnost, že by i další poznámky v úvodu a na konci článku mohly poukazovati ku její způsobilosti sesměšňovati stěžovatele způsobem ho snižujícím, pokud se mu vytýká, že přes výsledek květnového procesu, v němž nevyšel jako vítěz, nedá si pokoj atd. a pokud se oslovuje »jak dlouho ještě bude zneužívatí trpělivosti „quousque tandem“«, a že jeho vladaření na gymnasiu nebude bez konce. Třebaže onomu známému historickému výroku nelze přiřítati onen přepjatý smysl, jak činí stížnost, domnívající se, že se soukromý obžalobce srovnává s povahou Catilinovou, bylo přece soudu uvažovati o všech těchto výrazech ve vzájemné jejich spojitosti. Sluší tedy shrnouti veškeré tyto vývody v konečný závěr, že soud formálně nehodnotí způsobem § 270 čís. 5 tr. ř. smysl, dosah a význam pozastaveného článku a jednotlivých v něm obsažených projevů a že rozsudek právně nevystihuje podstatu trestných útoků proti bezpečnosti cti, pokud spatřuje v článku toliko dovolenou kritiku. Bylo proto zmateční stížnosti soukromého obžalobce vyhověti, napadený rozsudek zrušiti jako zmatečný a, ježto nejsou ani po objektivní ani po subjektivní stránce zjištěny skutkové okolnosti, kteréž, kdyby se zákona náležitě použilo, měly by býti základem nálezu, věc vrátiti do první stolice, by ji znovu projednala a rozhodla.

Čís. 2997.

Telegrafy (zákon ze dne 20. prosince 1923, čís. 9 sb. z. a n. z roku 1924).

Kdo má povolení podle § 16 zákona k prodeji radiotelefonních zařízení, nemusí prodej konati sám a osobně, nýbrž může prodejem pověřiti své zaměstnance, plnomocníky neb osoby své důvěry a to i v závodech pobočných (prodejnách); nebylo-li zařízení takové prodejny příslušnému ministerstvu oznámeno (jeho souhlas opatřen), jde o správní